

ZAŁĄCZNIK 3

Szablon Planu Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (PZŚS / ang. ESMP)

do Ram Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (RZŚS / ang. ESMF) – “Projekt budowania odporności na zmiany klimatu w gospodarce wodnej”

Niniejszy ogólny szablon PZŚS ujmuje typowe zagrożenia i oddziaływania środowiskowe oraz społeczne związane z komponentami projektu 1–3 (patrz załącznik nr 3 – Ocena oddziaływania projektu na środowisko) oraz określa dla nich: klasyfikację ryzyka zgodnie z systemem ESS Banku Światowego, standardowe działania minimalizujące zgodne z hierarchią działań minimalizujących (unikanie → minimalizacja → przywrócenie stanu pierwotnego → kompensacja, przy czym kompensację stosuje się wyłącznie w przypadku wyczerpania poprzednich etapów), fazę realizacji, odpowiedzialność za realizację i nadzór oraz wskaźniki monitorowania.

Szablon PZŚS określa standardowe działania minimalizujące, które są obowiązkowe dla danego zadania, niezależnie od tego, czy przygotowano dla niego odrębną ocenę oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS / ang. ESIA). Badania, do których odwołują się poszczególne wiersze poniżej (np. ocena siedlisk, badania hydrobiologiczne, ocena dziedzictwa kulturowego), należy przeprowadzić dla każdego zadania, do którego odnosi się dany wiersz, na poziomie szczegółowości proporcjonalnym do klasyfikacji ryzyka zadania zgodnie z sekcjami 5.2–5.3. W przypadku gdy zgodnie z tabelą 13 wymagana jest dodatkowo ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), jej wyniki powinny stanowić podstawę oraz, w razie potrzeby, rozszerzać środki określone w niniejszym PZŚS; ocena OOŚS nie zastępuje ani nie uzależnia obowiązków określonych w niniejszym dokumencie.

Standardowe działania minimalizujące zawarte w niniejszym szablonie PZŚS mają zastosowanie do zadania niezależnie od jego klasyfikacji ryzyka. W zależności od klasyfikacji ryzyka zadania oraz warunków określonych w tabeli 13 może być również wymagana ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS) oraz dodatkowe instrumenty (BMP/CHMP/EPP/PPNiP/LMP); uzupełniają one działania określone w niniejszym PZŚS, a nie zastępują ich. W przypadku gdy wymogi PZŚS są bardziej rygorystyczne niż obowiązujące prawo krajowe, pierwszeństwo mają wymogi PZŚS. Koszty wdrożenia środków muszą zostać uwzględnione w umowach na roboty budowlane.

W przypadku gdy zadanie obejmuje obiekty powiązane wskazane w części C8 formularza wstępnej oceny, ryzyko i oddziaływanie tych obiektów należy ocenić i ograniczyć przy zastosowaniu tych samych zasad określonych w niniejszym PZŚS.

Legenda klasyfikacji ryzyka (zgodnie z systemem ESS Banku, spójna z kryteriami istotności)

Legenda klasyfikacji ryzyka (zgodnie z systemem ESS Banku)

Niskie	Minimalne lub żadne niekorzystne ryzyka i oddziaływania środowiskowe lub społeczne. Nie wymaga żadnych dodatkowych środków poza standardowymi praktykami.
Umiarkowane	Skutki są przewidywalne, odwracalne oraz ograniczone pod względem zakresu i czasu trwania do fazy budowy; są w pełni kontrolowane dzięki środkom zawartym w niniejszym PZŚS oraz C-PZŚS Wykonawcy (ang. C-ESMP).
Znaczące	Skutki, które można kontrolować przy użyciu ustalonej hierarchii środków łagodzących oraz standardowych planów zarządzania (BMP/CHMP/plany operacyjne); mogą wymagać specjalnych badań (np. inwentaryzacji przyrodniczych) i specjalistycznego monitoringu.
Wysokie	Oddziaływania, które mogą być znaczące, nieodwracalne lub związane z siedliskami krytycznymi, przesiedleniem fizycznym/ekonomicznym, oddziaływaniami skumulowanymi lub transgranicznymi, albo z wysokim prawdopodobieństwem poważnych negatywnych skutków dla zdrowia ludzkiego lub środowiska. Wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS) wraz z dodatkowymi instrumentami (BMP/CHMP/EPP/PPNiP) wskazanymi w odpowiednich wierszach poniżej, które uzupełniają standardowe środki zawarte w niniejszym PZŚS.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
1	Nabycie nieruchomości i zmiana przeznaczenia gruntów pod budowę obiektów przeciwpowodziowych i łagodzących skutki suszy (wały przeciwpowodziowe, jazy, tamy, poldery) — ESS1, ESS3 (potencjalnie ESS5)	Umiarkowane–znaczące. Jeśli konieczne jest nabycie znacznych obszarów Gruntów/nieruchomości → ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS) oraz PPNiP.	- Należy zoptymalizować rozmieszczenie i zagospodarowanie terenu planowanych obiektów już na etapie projektowania, aby uniknąć lub zminimalizować konieczność wywłaszczenia gruntów. - Jeśli wywłaszczenie gruntów lub ograniczenia w użytkowaniu gruntów są nieuniknione, należy przygotować i wdrożyć specjalny PPNiP zgodnie z ramami RPNiP projektu. - Usunąć i zmagazynować warstwę gleby urodzajnej w celu wykorzystania jej do rekultywacji terenu; ograniczyć prace budowlane do niezbędnego minimum.	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP – projekt, PPNiP, decyzje administracyjne; Nadzór: BKP Nadzór/wsparcie: Wykonawca – minimalizacja zajmowania terenu; Inżynier Kontraktu – weryfikacja zgodności z projektem	- Powierzchnia zajętych/zmienionych gruntów (ha) w stosunku do planowanego zajęcia terenu. - Dokumentacja realizacji programu PPNiP oraz wypłat odszkodowań. - Rejestr MRS.
2	Degradacja gleby i erozja podczas robót ziemnych — ESS3	Umiarkowane	- W miarę możliwości planowanie robót ziemnych poza okresami intensywnych opadów deszczu. - Stosowanie środków zapobiegających erozji (ogrodzenia, ściółkowanie, tymczasowa roślinność, stabilizacja skarp). - Natychmiastowa rekultywacja gleby i przywrócenie pokrywy roślinnej po zakończeniu prac na danym odcinku. - Ograniczenie ruchu pojazdów i maszyn do wyznaczonych dróg dojazdowych.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — w ramach C-PZŚS Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – kontrola i odbiór prac rekultywacyjnych; JRP – nadzór	- Raporty z inspekcji terenowych i listy kontrolne dotyczące środków przeciwdziałania erozji. - Powierzchnia zrehabilitowanego terenu (m²) w stosunku do powierzchni naruszonej.

Szablon Planu Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (PZŚS / ang. ESMP)

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
3	Wpływ na jakość wód powierzchniowych w trakcie budowy — ESS3	Umiarkowany–Znaczny	- Zastosowanie grodzic, barier osadowych lub technik izolacji/przekierowania. - Ograniczenie czasu trwania i harmonogramu prac w korycie rzeki do okresów poza kluczowymi cyklami biologicznymi. - Zakaz odprowadzania nieoczyszczonych wód budowlanych/opadowych do cieków wodnych. - Monitorowanie jakości wody powyżej i poniżej miejsca prowadzenia prac.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — wdrożenie środków, bieżący monitoring (C-PZŚS) Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – weryfikacja wyników monitoringu i zgodności z decyzją środowiskową; JRP – nadzór	- Raporty z monitorowania jakości wody (zawiesina, pH) w odniesieniu do wartości bazowych. - Rejestr przypadków niezgodności oraz wdrożonych środków naprawczych (patrz załącznik 4).
4	Zakłócenie koryta rzeki, hydromorfologii i transportu rumowiska — ESS3, ESS6	Znaczące	- Opracowanie planu prac hydrotechnicznych w ramach C-PZŚS, z zastosowaniem hierarchii środków łagodzących (unikanie jako priorytet). - Wykorzystanie tymczasowych kanałów obejściowych/bocznych lub technik izolacyjnych. - Przywrócenie morfologii koryta i profilu brzegów po zakończeniu prac.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — realizacja planu prac hydrotechnicznych Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu i nadzór środowiskowy — weryfikacja zgodności z hierarchią środków łagodzących; JRP — nadzór	- Dokumentacja realizacji planu prac hydrotechnicznych. - Badania stanu koryta rzeki i brzegów przed i po zakończeniu prac.
5	Ryzyko uszkodzenia lub zakłócenia prac budowlanych na wałach, jazach i konstrukcjach przelewowych w wyniku powodzi w trakcie budowy — ESS4	Znaczące	- Opracowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym na okres budowy w ramach C-PZŚS. - W miarę możliwości planowanie prac o kluczowym znaczeniu poza sezonem wysokich wód. - Ciągłe monitorowanie warunków hydrologicznych i meteorologicznych, w tym protokół wczesnego ostrzegania dla personelu budowlanego.	Budowa	Wykonawca — opracowanie i wdrożenie planu, monitorowanie Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – zatwierdzenie planu i nadzór nad procedurami awaryjnymi; JRP – nadzór	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym oraz dokumentacja jego wdrożenia. Zapisy z monitoringu hydrologicznego i meteorologicznego; raporty dotyczące incydentów i sytuacji „prawie wypadkowych” (patrz załącznik 4).
6	Bezpieczeństwo zapór — ryzyko awarii lub uszkodzenia konstrukcji zbiorników retencyjnych, które	Znaczne. W przypadku obiektów o wysokim potencjale ryzyka bezpieczeństwa	Klasyfikacja konstrukcji pod kątem bezpieczeństwa zapór (wysokość, pojemność zbiornika, potencjał zagrożenia), oparta na OOŚS, jeśli jest to wymagane, lub na proporcjonalnej ocenie bezpieczeństwa zapór, jeśli nie jest to wymagane.	Budowa, eksploatacja	Realizacja: JRP — klasyfikacja, powołanie Niezależnego Panelu Ekspertów (IDSPoE), EPP; Nadzór: BKP, zgodnie z ESCP	- Raport dotyczący klasyfikacji bezpieczeństwa zapory; - raporty i pisma o braku zastrzeżeń od Niezależnego Panelu Ekspertów / IDSPoE.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
	może mieć konsekwencje dla społeczności położonych w dolnym biegu rzeki, infrastruktury i wrażliwych obiektów (faza budowy i eksploatacji) — ESS4	klasyfikację można podwyższyć do „Wysokie” → wymagane są niezależny panel ekspertów (IDSPoE) oraz EPP jako odrębne dokumenty, zgodnie z ESCP.	- Jeśli wymagają tego parametry techniczne — powołanie Niezależnego Zespołu Ekspertów / IDSPoE w celu oceny badań, projektu technicznego, budowy i oddania do eksploatacji. - Przygotowanie i aktualizacja planu gotowości na wypadek sytuacji awaryjnych (EPP). - Przeprowadzanie okresowych ćwiczeń symulacyjnych - Przeprowadzanie okresowych inspekcji bezpieczeństwa w fazie eksploatacji oraz wdrażanie działań naprawczych w przypadku wykrycia nieprawidłowości.		Nadzór/wsparcie: Wykonawca robót – wdrażanie w trakcie budowy; Operator/zarządca obiektu – okresowe kontrole w trakcie eksploatacji	- Dokument EPP oraz protokoły z ćwiczeń/testów. - Raporty z okresowych kontroli bezpieczeństwa.
7	Zmiany poziomu wód gruntowych — ESS3	Znaczące	Ustanowienie programu monitorowania wód gruntowych (sieć piezometrów) przed, w trakcie i po zakończeniu budowy. Zastosowanie kontrolowanego/etapowego odwadniania w celu ograniczenia zasięgu depresji wód podziemnych. Ocena potencjalnego wpływu na ujęcia wody pitnej oraz, w razie potrzeby, renowacja lub przeniesienie infrastruktury ujęciowej przed napełnieniem zbiornika.	Budowa, eksploatacja	Realizacja: Wykonawca robót — monitorowanie i odwadnianie w trakcie budowy Nadzór/wsparcie: JRP – ocena oddziaływania na ujęcia wody oraz decyzje dotyczące renowacji infrastruktury; Operator – monitorowanie podczas eksploatacji	- Raporty z monitoringu wód podziemnych (odczyty piezometrów) w odniesieniu do warunków wyjściowych. - Rejestr ujęć wody, na które ma wpływ projekt, oraz zakończonych prac renowacyjnych / przeniesienia ujęć.
8	Wpływ prac budowlanych na faunę i florę wodną — ESS6	Znaczące	- Dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, należy przeprowadzić badania hydrobiologiczne/ichtiologiczne, proporcjonalne do klasyfikacji ryzyka, zgodnie z ESS6 (ust. 11); - jeżeli zgodnie z tabelą 13 wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS, badanie to należy włączyć do tej oceny. - Należy stosować hierarchię środków łagodzących: w pierwszej kolejności unikanie, a następnie minimalizacja. - W przypadku znaczących oddziaływań resztkowych należy przygotować i wdrożyć plan zarządzania różnorodnością biologiczną (BMP). - W razie potrzeby wdrożyć procedury odłowu/przeniesienia ryb z odizolowanych lub osuszonych odcinków.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — realizacja prac zgodnie z BMP i harmonogramem działań biologicznych Nadzór/wsparcie: Nadzór środowiskowy (ekspert) – monitorowanie zgodności; JRP – nadzór	- Raporty z realizacji BMP; wyniki badań ekologicznych przed i po zakończeniu budowy. - Dokumentacja działań związanych z odłowem/przeniesieniem ryb, jeśli ma to zastosowanie.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
9	Ryzyko zakłócenia funkcjonowania obszarów chronionych i siedlisk w ramach obszarów Natura 2000 — ESS6	Znaczne. Jeśli oddziaływanie może zagrozić integralności obszaru lub wpłynąć na siedlisko krytyczne → klasyfikacja: Wysokie; wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS) lub ocena siedlisk, muszą być spełnione warunki określone w ESS6, pkt 24.	- Dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, należy przeprowadzić ocenę siedlisk (obszar Natura 2000), proporcjonalną do klasyfikacji ryzyka, potwierdzającą obecność lub brak znaczącego oddziaływania na integralność obszaru, zgodnie z ESS6, pkt 26–27; - w przypadku gdy zgodnie z tabelą 13 roz. 6.3 RZŚS wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), ocena ta powinna zostać włączona do tej oceny. - Zastosowanie hierarchii środków łagodzących (ESS6, pkt 9, 15). - Opracowanie najlepszych praktyk zarządzania (BMP) wraz z działaniami minimalizującymi dostosowanymi do konkretnego terenu. - Uzyskanie decyzji derogacyjnych od RDOŚ lub GDOŚ, jeśli jest to wymagane. - Wykluczenie z finansowania podprojektów powodujących niedopuszczalny wpływ resztkowy na siedliska krytyczne (ESS6, sekcja 18).	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP – ocena siedlisk, decyzje o odstępstwach, BMP Nadzór/wsparcie: Nadzór środowiskowy (ekspert) – weryfikacja terenowa; Wykonawca – wdrożenie działań minimalizujących	- Ocena siedlisk/OOŚS oraz wszelkie decyzje o odstępstwach. - Raporty z monitorowania wdrażania BMP.
10	Ryzyko zakłócenia siedlisk priorytetowych i łączności ekologicznej — ESS6	Znaczne. Siedliska priorytetowe mogą kwalifikować się jako siedliska naturalne lub krytyczne w rozumieniu ESS6 (pkt 21–24) – klasyfikację należy zawsze zweryfikować w oparciu o aktualny spis gatunków.	- Dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, należy przeprowadzić spis siedlisk na obszarze oddziaływania, proporcjonalny do klasyfikacji ryzyka, a siedliska należy sklasyfikować jako zmodyfikowane/naturalne/krytyczne zgodnie z ESS6 (pkt 19–24); - w przypadku gdy zgodnie z tabelą 13, rozdział 6.3 RZŚS wymagana jest odrębna OOŚS, inwentaryzacja ta powinna zostać włączona do OOŚS. - Należy zastosować hierarchię środków łagodzących: w pierwszej kolejności należy unikać ingerencji w siedliska priorytetowe, a następnie ją zminimalizować. Należy przygotować plan zarządzania różnorodnością biologiczną (BMP); w przypadku gdy nie da się uniknąć strat, należy wdrożyć kompensacyjne nasadzenia/rekultywację („równoważne lub lepsze”, „brak straty netto/zysk netto”, ESS6 pkt 16).	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP – klasyfikacja siedlisk, decyzje dotyczące kompensacji Nadzór/wsparcie: Nadzór środowiskowy (ekspert) — inwentaryzacja i monitorowanie; Wykonawca — realizacja nasadzeń/przeptawki dla ryb	- Raporty z badań/mapowania siedlisk; dokumentacja działań kompensacyjnych. - Badania stanu siedlisk po zakończeniu budowy; monitorowanie skuteczności przeptawek dla ryb.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
			W przypadku gdy konstrukcja może ograniczać migrację ryb lub innych organizmów, należy dokonać oceny i, jeśli to możliwe, zaprojektować przepławki dla ryb.			
11	Zakłócenia i naruszenia spokoju fauny (ptaków, nietoperzy) w sezonie lęgowym — ESS6	Umiarkowane–znaczne. Jeśli badania potwierdzą obecność miejsca lęgowego/kolonii gatunku z Czerwonej Listy IUCN, gatunku endemicznego lub gatunku o ograniczonym zasięgu, siedlisko należy ocenić pod kątem kryteriów siedlisk krytycznych (ESS6, pkt 23).	- Przed rozpoczęciem prac należy przeprowadzić badania ornitologiczne i chiropterologiczne, obejmujące okresy istotne z biologicznego punktu widzenia (ESS6 GN 12.3). - Prace należy zaplanować poza okresami lęgowymi/hibernacyjnymi wrażliwych gatunków, a harmonogram należy uwzględnić w BMP. - W razie potrzeby należy uzyskać decyzje derogacyjne dla określonych gatunków. - Monitorowanie środowiska przez wykwalifikowanego eksperta w okresach wrażliwych.	Budowa	Realizacja: Nadzór środowiskowy (ornitolog/chiropterolog) – inwentaryzacja i monitorowanie Nadzór/wsparcie: JRP – decyzje o odstępstwach; Wykonawca – harmonogram prac zgodny z BMP	- Raporty z badań i decyzje derogacyjne. - Raporty z wizyt kontrolnych w terenie.
12	Ryzyko wprowadzenia lub rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych (IGO) — ESS6	Umiarkowane	- Należy stosować wyłącznie certyfikowany materiał sadzeniowy/siewny wolny od IGO (ESS6, pkt 29). - Należy czyścić maszyny i sprzęt przed przemieszczaniem się między placami budowy. - Należy monitorować występowanie IGO w trakcie i po zakończeniu prac oraz natychmiast usuwać je w przypadku wykrycia. - Należy przewidzieć środki zapobiegania IGO w planie zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi (IASMP)	Budowa	Realizacja: Wykonawca — czyszczenie sprzętu, monitorowanie i usuwanie IGO Nadzór/wsparcie: Nadzór środowiskowy — weryfikacja; Inżynier Kontraktu — kontrola zgodności z C-PZŚS; JRP — nadzór	- Rejestry czyszczenia sprzętu. - Raporty z monitorowania i usuwania inwazyjnych gatunków obcych.
13	Kontrola inwazyjnych gatunków obcych (IGO) — ESS3, ESS6	Umiarkowane	- W pierwszej kolejności należy stosować metody mechaniczne lub ręczne; środki chemiczne należy stosować wyłącznie w ostateczności, zgodnie z podejściem IASMP. - W ramach planu zarządzania różnorodnością biologiczną (BMP) dla danego zadania należy opracować szczegółowy protokół zwalczania IGO.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — czyszczenie sprzętu, monitorowanie oraz usuwanie IGO Nadzór/wsparcie: Nadzór środowiskowy — weryfikacja; Inżynier Kontraktu — kontrola	Raport z monitorowania skuteczności zwalczania IGO.

Szablon Planu Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (PZŚS / ang. ESMP)

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
					zgodności z C-PZŚS; JRP — nadzór	
14	Emisja hałasu z urządzeń i prac budowlanych — ESS3	Umiarkowane	- Ograniczenie czynności generujących hałas do dozwolonych godzin; - Planowanie prac o wysokim natężeniu hałasu w porozumieniu z lokalną społecznością. - Stosowanie środków ograniczających hałas. - Monitorowanie poziomów hałasu w pobliżu wrażliwych odbiorców w okresach największej aktywności roboczej.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — wdrażanie środków i monitorowanie Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – monitorowanie zgodności; zarządzanie MRS; JRP – nadzór	- Raporty z monitorowania hałasu w wrażliwych lokalizacjach. - Rejestr skarg i wniosków dotyczących hałasu.
15	Emisja pyłu i zanieczyszczeń z maszyn budowlanych — ESS3, ESS4	Umiarkowane	- Stosowanie środków ograniczających pylenie na odstąpionych powierzchniach gruntu, hałdach i drogach nieutwardzonych. - Konserwacja pojazdów i sprzętu zgodnie z zaleceniami producenta. - Przykrywanie pojazdów transportujących materiały; - Zakaz spalania odpadów na terenie budowy.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — wdrożenie środków Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – kontrola i przeglądy techniczne sprzętu; JRP – nadzór	- Monitorowanie zapylenia/rejestry jakości powietrza. - Rejestry kontroli technicznej sprzętu; - Rejestr MRS.
16	Powstawanie i gospodarka odpadami budowlanymi oraz odpadami niebezpiecznymi — ESS3	Umiarkowane	- Opracowanie planu gospodarowania odpadami w ramach C-PZŚS, w tym segregacja odpadów niebezpiecznych - Przechowywanie odpadów niebezpiecznych w oznakowanych pojemnikach z dodatkową obudową zabezpieczającą, z dala od cieków wodnych. - W miarę możliwości ponowne wykorzystanie odpowiedniego urobku na miejscu budowy; unieszkodliwianie pozostałych odpadów w obiektach posiadających odpowiednie zezwolenia. - Paliwa i chemikalia należy przechowywać, obchodzić się z nimi i transportować zgodnie z dobrymi międzynarodowymi praktykami branżowymi, z dala od cieków wodnych i innych wrażliwych receptorów, w ramach C-PZŚS. - W ramach C-PZŚS należy przygotować i wdrożyć plan zapobiegania wyciekom i reagowania na nie (patrz załącznik 4).	Budowa	Realizacja: Wykonawca — gospodarka odpadami w ramach C-PZŚS Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – kontrola miejsc składowania odpadów i ewidencji przekazywania odpadów; JRP – nadzór	- Rejestry wytwarzania i unieszkodliwiania odpadów. - Dokumentacja z kontroli miejsc składowania odpadów.
17	Oddziaływanie na środowisko wynikające z	Umiarkowane	Nadwyżki urobku z robót ziemnych w ramach Projektu należy najpierw poddać ocenie pod kątem ponownego wykorzystania jako materiał do wbudowania w ramach	Budowa	Realizacja: Wykonawca — C-PZŚS Nadzór/wsparcie:	Dokumentacja potwierdzająca ocenę i ponowne wykorzystanie urobku w ramach zadania.

Szablon Planu Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (PZŚS / ang. ESMP)

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
	pozyskiwania gleby i innych materiałów budowlanych z obszarów wydobywczych — ESS3		Zadania, aby ograniczyć zapotrzebowanie na materiały pozyskiwane z zewnątrz. - W przypadku konieczności pozyskania materiałów z zewnątrz należy je pozyskiwać od istniejących, licencjonowanych dostawców. - W przypadku gdy utworzenie specjalnego obszaru wydobywania jest nieuniknione, jego lokalizacja powinna omijać wrażliwe elementy środowiska, zgodnie z hierarchią środków łagodzących. - Obszary wydobywania należy zrehabilitować po zakończeniu użytkowania, zgodnie z C-PZŚS.		Inżynier Kontraktu – monitorowanie zgodności; JRP – nadzór	- Dokumentacja potwierdzająca źródło pochodzenia wszelkich materiałów pozyskanych z zewnątrz (licencjonowany dostawca lub obszar pozyskiwania materiałów przeznaczony dla danego zadania, w tym ocena lokalizacji). - Dokumentacja potwierdzająca rekultywację wszelkich obszarów wydobywczych wykorzystanych w ramach zadania.
18	Ryzyko związane z ruchem drogowym oraz bezpieczeństwem społeczności i dróg związane z budową — ESS4	Umiarkowany–Znaczny	- Opracowanie planu zarządzania ruchem w ramach C-PZŚS, uwzględniającego trasy przebiegające przez osady, strefy szkolne i obszary turystyczne; - bezpieczny dostęp pieszych i pojazdów podczas tymczasowych objazdów lub zamknięć; - koordynacja z służbami ratowniczymi; identyfikacja miejsc pozyskiwania materiałów i ocena związanych z tym zagrożeń; - ogrodzenia, oświetlenie, oznakowanie i kierownicy ruchu przy wykopach lub w obszarach niebezpiecznych; - wstępna kontrola stanu pobliskich budynków, studni, sieci komunalnych lub dóbr kultury narażonych na zagrożenie związane z pracami strzałowymi, wbijaniem pali lub wibracjami.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — plan zarządzania ruchem, C-PZŚS Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – monitorowanie zgodności; JRP – koordynacja z lokalnymi władzami i służbami ratowniczymi	- Plan zarządzania ruchem i dokumentacja jego realizacji. - Rejestr skarg społeczności dotyczących ruchu drogowego/bezpieczeństwa na drogach (rejestr MRS). - Raporty z badań stanu przed rozpoczęciem budowy.
19	Ryzyko odkrycia nieznanych dotąd stanowisk archeologicznych lub zabytków dziedzictwa kulturowego podczas prac ziemnych — ESS8	Umiarkowane	- Włączenie procedury postępowania w przypadku przypadkowych znalezisk archeologicznych do planu C-PZŚS oraz do dokumentacji przetargowej/umów z wykonawcą. - Zapewnienie nadzoru archeologicznego nad pracami ziemnymi na obszarach o potencjale archeologicznym. - Wstrzymanie prac w miejscu znaleziska, zabezpieczenie terenu oraz zgłoszenie odkrycia odpowiedniemu konserwatorowi zabytków lub właściwym organom.	Budowa	Realizacja: Wykonawca — wstrzymanie prac i zgłoszenie Nadzór/wsparcie: Nadzór archeologiczny (ekspert) — ocena znaleziska; JRP — zgłoszenie do urzędnika ds. ochrony zabytków	- Raporty dotyczące przypadkowych znalezisk oraz dokumentacja zgłoszeń do organów konserwatora zabytków. - Sprawozdania nadzoru archeologicznego.

Szablon Planu Zarządzania Środowiskowego i Społecznego (PZŚS / ang. ESMP)

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
20	Ryzyko oddziaływania na istniejące obiekty kulturowe lub religijne (cmentarze, kapliczki, miejsca kultu) — ESS8	Umiarkowane	Istniejące obiekty należy zidentyfikować przed rozpoczęciem budowy i poddać wcześniejszej ocenie, konsultacjom z odpowiednimi społecznościami i organami oraz zastosować środki mające na celu ich uniknięcie lub zarządzanie nimi; niezależnie od i dodatkowo w stosunku do procedury dotyczącej przypadkowych znalezisk archeologicznych, która ma zastosowanie wyłącznie do wcześniej niezidentyfikowanych odkryć.	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP – identyfikacja, konsultacje; Wykonawca robót – środki zapobiegawcze/zarządzające podczas budowy	- Dokumentacja zidentyfikowanych stanowisk oraz protokoły konsultacji. - Rejestr wdrożonych środków zapobiegawczych/zarządzających.
21	Ryzyko uszkodzenia zabytkowych obiektów lub dóbr kultury — ESS8	Umiarkowane	- Dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na dziedzictwo kulturowe, proporcjonalną do klasyfikacji ryzyka; - jeżeli zgodnie z tabelą 13, sekcja 6.3 dokumentu RZŚS wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), ocena oddziaływania na dziedzictwo kulturowe powinna zostać włączona do tej oceny. - Należy przygotować i wdrożyć plan zarządzania dziedzictwem kulturowym (CHMP). Przed rozpoczęciem prac na terenie obiektów chronionych lub w ich pobliżu należy uzyskać zgodę odpowiedniego organu ds. ochrony zabytków; - w miarę możliwości stosować nieinwazyjne metody instalacji/budowy.	Budowa	Realizacja: JRP – CHMP, uzyskanie zgody urzędu właściwego ds. ochrony zabytków Nadzór/wsparcie: Wykonawca robót – wdrażanie nieinwazyjnych metod budowlanych	- CHMP oraz zezwolenia/decyzje konserwatorskie. - Badania stanu obiektów dziedzictwa kulturowego przed i po zakończeniu prac.
22	Zmiany krajobrazu związane z nasypami, konstrukcjami przelewowymi oraz napętnianiem zbiornika/polderu — ESS6, ESS8	Znaczące	- Dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na krajobraz i walory widokowe, proporcjonalną do klasyfikacji ryzyka; - w przypadku gdy zgodnie z tabelą 13, pkt 6.3. RZŚS wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), ocena oddziaływania na krajobraz i walory widokowe powinna zostać włączona do tej oceny. - Dostosowanie projektu budowlanego do charakteru otaczającego krajobrazu, o ile to możliwe. - Należy przygotować plan zarządzania dziedzictwem kulturowym (CHMP), jeśli wpływ ma miejsce na wartości krajobrazu kulturowego;	Planowanie, budowa, eksploatacja	Realizacja: JRP – konsultacje społeczne, CHMP w stosownych przypadkach Nadzór/wsparcie: Operator – uwzględnienie wyników w procedurach eksploatacyjnych	- Dokumentacja oceny oddziaływania na krajobraz/walory widokowe. - Zapisy z konsultacji społecznych dotyczących rozwiązań krajobrazowych, - rejestr MRS.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
			należy skonsultować się z lokalną społecznością w sprawie rozwiązań dotyczących krajobrazu.			
23	Trwałe zmiany w morfologii rzeki i transporcie rumowiska (faza eksploatacji) — ESS3, ESS6	Znaczące	- Opracowanie i wdrożenie wytycznych dotyczących eksploatacji zbiorników/obiektów w zakresie gospodarki osadami, z uwzględnieniem zarządzania adaptacyjnego (ESS6 GN12.4). - Należy przeprowadzać okresowe usuwanie/ptukanie osadów, jeśli ich osadzanie się wpływa na działanie obiektu lub morfologię koryta w dolnym biegu rzeki. - Monitorowanie morfologii koryta i osadzania się osadów w określonych odstępach czasu.	Eksploatacja	Wdrożenie: Operator/zarządca obiektu – eksploatacja, monitorowanie Nadzór/wsparcie: JRP – aktualizacja wytycznych eksploatacyjnych w razie potrzeby	- Dokumentacja wytycznych dotyczących eksploatacji zbiornika/obiektu. - Okresowe sprawozdania z monitorowania morfologii koryta i osadzania się osadów.
24	Niewystarczający minimalny przepływ ekologiczny (MPE) podczas eksploatacji — ESS3, ESS6	Znaczące	- Należy określić MPE (minimalny przepływ ekologiczny/przepływ nienaruszalny) przy użyciu uznanej metody hydrologicznej w przypadku obiektów tworzących stały zbiornik lub regulujących przepływ bazowy. - W przypadku gdy wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), należy włączyć do niej ocenę MPE. - Należy udokumentować MPE w planie zarządzania różnorodnością biologiczną (BMP), uwzględniając wartości sezonowe oraz zasady eksploatacji w warunkach niskiego przepływu. - Zgodność z MPE należy odzwierciedlić w instrukcji obsługi obiektu.	Planowanie, eksploatacja	Wdrożenie: Operator/zarządca obiektu – eksploatacja, monitorowanie Nadzór/wsparcie: JRP – identyfikacja, konsultacje, aktualizacja wytycznych operacyjnych w razie potrzeby	- Raporty z monitorowania wdrażania najlepszych praktyk zarządzania (BMP). - Rejestry rzeczywistych zrzutów przepływu w dolnym biegu rzeki w porównaniu z przyjętym MPE oraz wszelkich działań w ramach zarządzania adaptacyjnego podjętych w wyniku nieprzestrzegania wymogów.
25	Emisje gazów cieplarnianych i zagrożenia dla jakości wody związane z eksploatacją zbiorników — ESS3, ESS6	Znaczące	- Należy przeprowadzić ocenę zagrożeń związanych z emisjami gazów cieplarnianych i jakością wody, proporcjonalną do klasyfikacji ryzyka; - w przypadku gdy zgodnie z tabelą 13 w rozdziale 6.3. dokumentu RZŚS wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), ocena zagrożeń związanych z emisjami gazów cieplarnianych i jakością wody powinna zostać włączona do tej oceny. - Opracowanie wytycznych dotyczących eksploatacji zbiornika w celu ograniczenia ryzyka stratyfikacji. - Wdrożenie programu monitorowania jakości wody w fazie eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony źródeł wody pitnej, jeśli ma to zastosowanie.	Eksploatacja	Realizacja: Operator/zarządca obiektu – eksploatacja i monitorowanie Nadzór/wsparcie: JRP – ocena ryzyka związanego z gazami cieplarnianymi	- Raporty z monitorowania emisji gazów cieplarnianych i jakości wody. - Wytyczne dotyczące eksploatacji zbiorników oraz dokumentacja ich stosowania.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
26	Zmiany w funkcjach regulacyjnych i retencyjnych ekosystemu podczas eksploatacji — ESS6	Znaczące	- Ocenę zmian w usługach ekosystemowych należy przeprowadzić dla każdego zadania, do którego odnosi się ten wiersz, proporcjonalnie do klasyfikacji ryzyka, zgodnie z ESS6 (ust. 11c) i ESS1; - w przypadku gdy zgodnie z tabelą 13 roz. 6.3. RZŚS wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (OOŚS), ocena zmian w usługach ekosystemowych powinna zostać włączona do tej oceny. - Opracowanie BMP obejmującego działania renaturyzacyjne oraz, w miarę możliwości, rozwiązania oparte na naturze (NBS), zgodnie z zasadą „braku strat netto/zysku netto”. - Monitorowanie kluczowych wskaźników funkcji ekosystemowych w fazie eksploatacji.	Eksploatacja	Realizacja: Operator/zarządca obiektu – monitorowanie w trakcie eksploatacji Nadzór/wsparcie: JRP – BMP	- Raporty z monitorowania wdrażania BMP. - Zapisy z monitorowania wskaźników funkcji ekosystemu.
27	Ryzyka specyficzne dla projektowania i wdrażania NBS — dobór gatunków, skutki hydrologiczne oraz kolonizacja gatunków inwazyjnych — ESS6	Umiarkowane	- Gatunki wykorzystywane w NBS należy dobierać tak, aby odpowiadały lokalnym populacjom i warunkom siedliskowym danego obszaru. - Przed wdrożeniem należy przeprowadzić ocenę hydrologiczną, aby uniknąć niezamierzonych zmian w przepływie wody, poziomach wód gruntowych lub warunkach retencji wód. - Monitorowanie po zakończeniu renaturyzacji powinno obejmować nadzór nad inwazyjnymi gatunkami obcymi (IGO), a w przypadku ich wykrycia – ich usuwanie zgodnie z IASMP (Plan zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi). - Należy wdrożyć środki zarządzania adaptacyjnego, jeśli w wyniku monitorowania stwierdzone zostanie słabe zadomowienie się roślin, niezamierzone skutki hydrologiczne lub kolonizacja gatunków inwazyjnych.	Budowa, eksploatacja	Realizacja: Wykonawca — początkowe osadzenie; Operator/zarządca obiektu — monitorowanie po przekazaniu Nadzór/wsparcie: JRP – nadzór	- Wskaźniki przeżywalności/zakorzenia posadzonych gatunków w odniesieniu do wartości docelowych. - Dokumentacja dotycząca nadzoru nad IGO po zakończeniu renaturyzacji oraz podjętych działań naprawczych.
28	Przymusowe przesiedlenie, fizyczne/ekonomiczne wysiedlenie lub ograniczenia w użytkowaniu gruntów — ESS5	Znaczące. W przypadku przymusowego przesiedlenia, fizycznego/ekonomicznego wysiedlenia lub znacznej skali	- Należy unikać przesiedleń fizycznych i ekonomicznych lub, jeśli są one nieuniknione, zminimalizować je poprzez analizę alternatywnych projektów. - Jeśli przymusowe przesiedlenie jest nieuniknione na jakąkolwiek skalę — należy przygotować, wdrożyć i monitorować dedykowany PPNiP zgodnie z RPNiP projektu.	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP – PPNiP, konsultacje, wypłata odszkodowań Nadzór/wsparcie: Wykonawca robót – dostosowanie harmonogramu	- Dokumentacja wdrożenia i monitorowania planu PPNiP. - Zapisy z konsultacji oraz dokumentacja MRS.

NO	Potencjalne zagrożenia i oddziaływania (ESS)	Klasyfikacja ryzyka	Proponowane działania minimalizujące	Faza	Odpowiedzialność	Wskaźniki monitorowania
		oddziaływania → klasyfikacja jako „Wysokie”, wymagająca dedykowanej OOŚS + odrębnego PPNiP.	Należy przeprowadzić konsultacje z osobami, których dotyczy projekt, oraz zapewnić dostępny system MRS.		budowy do terminów przesiedleń	
29	Zagrożenia dla bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników projektu, wykonawców i podwykonawców — ESS2	Umiarkowany–Znaczny	- Wdrożenie Plan Zarządzania Zasobami Ludzkimi (LMP) oraz planu BHP dostosowanego do konkretnego placu budowy, obejmującego identyfikację zagrożeń, hierarchię środków zapobiegawczych oraz procedury reagowania w sytuacjach awaryjnych. - Zapewnienie środków ochrony indywidualnej (ŚOI), szkoleń i badań lekarskich na koszt pracodawcy. - Stosowanie Kodeksu postępowania wykonawcy. - Ustanowienie mechanizmu rozpatrywania skarg pracowników, działającego niezależnie od mechanizmu rozpatrywania skarg na poziomie Projektu (MRS).	Budowa	Realizacja: Wykonawca — LMP, plan zarządzania BHP, Kodeks postępowania Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu – weryfikacja; JRP – nadzór	- Rejestry zdarzeń i wypadków związanych z BHP (patrz załącznik 4). - Dokumentacja szkoleniowa. - Dokumentacja dotycząca mechanizmu rozpatrywania skarg pracowników.
30	Wpływ obiektów powiązanych — zagadnienia przekrojowe, odpowiednie elementy strategii bezpieczeństwa środowiskowego (ESS), stosownie do przypadku	Do ustalenia na podstawie charakteru obiektu i zidentyfikowanych zagrożeń (część C8 formularza wstępnej oceny)	- Należy zidentyfikować obiekty powiązane oraz ocenić i ograniczyć związane z nimi ryzyko i oddziaływanie środowiskowe i społeczne, stosując te same zasady, które określono w niniejszym PZŚS. - Jeżeli nie zidentyfikowano tego jeszcze na etapie wstępnej oceny, należy to wyraźnie zaznaczyć i dokonać ponownej oceny po określeniu obiektów.	Planowanie, budowa	Realizacja: JRP / Wykonawca, w zależności od obiektu Nadzór/wsparcie: Inżynier Kontraktu	Dokumentacja dotycząca identyfikacji powiązanych obiektów oraz oceny ryzyka.
31	Pozytywne skutki: zwiększona ochrona przed powodziami/suszą, retencja wód w zlewni, zasilanie wód podziemnych oraz łączność ekologiczna — ESS3, ESS4, ESS6	Niski (pozytywny wpływ)	- Nie ma potrzeby stosowania działań minimalizujących; - Stosowanie zarządzania adaptacyjnego w celu maksymalizacji korzyści. - Raportowanie osiągniętych korzyści w ramach rutynowego monitoringu środowiskowego i społecznego.	Eksploatacja	Realizacja: Operator/zarządca obiektu – monitorowanie korzyści Nadzór/wsparcie: JRP – sprawozdawczość na rzecz Banku	- Monitorowanie skuteczności hydrologicznej (poziom ochrony przeciwpowodziowej/zarządzania ryzykiem powodziowym, objętość retencyjna). - Wskaźniki korzyści dla usług ekosystemowych.

Legenda / Skróty

Termin	Definicja
C-PZŚS	Plan zarządzania środowiskowego i społecznego wykonawcy (ang. C-ESMP)
BMP	Plan zarządzania różnorodnością biologiczną – zgodnie z załącznikiem A do przewodnika ESS6
CHMP	Plan zarządzania dziedzictwem kulturowym
EPP	Plan gotowości na wypadek sytuacji awaryjnych w zakresie bezpieczeństwa zapór
OOŚS	Ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (ang. ESIA)
PPNiP	Plan Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń
RPNiP	Ramy Pozyskiwania Nieruchomości i Przesiedleń
PZI	Plan zaangażowania interesariuszy
JRP	Jednostka Realizująca Projekt
BKP	Biuro Koordynacji Projektu
IDSPoE	Niezależny Zespół Ekspertów ds. Bezpieczeństwa Zapór
ESCP	Plan Zobowiązań Środowiskowych i Społecznych (<i>Environmental and Social Commitment Plan</i>)
RDOŚ / GDOŚ	Regionalna / Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
NBS	Rozwiązania oparte na naturze
Procedura postępowania w przypadku przypadkowych znalezisk archeologicznych	Procedura postępowania w przypadku nieznanych wcześniej znalezisk archeologicznych lub dziedzictwa kulturowego podczas prac ziemnych
NNL / NG	brak strat netto / zysk netto w zakresie różnorodności biologicznej – ESS6, pkt 15–16